

Міністерство освіти і науки України
Відокремлений структурний підрозділ
«Любешівський технічний фаховий коледж
Луцького національного технічного університету»

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

Методичні вказівки до виконання самостійної роботи

**для здобувачів освітньо-професійного ступеня фаховий молодший бакалавр
освітньо-професійної програми Готельно-ресторанна справа
спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа
галузь знань 24 Сфера обслуговування
денної форми навчання**

УДК 330(07)

III 71

До друку

Голова методичної ради ВСП «Любешівський ТФК Луцького НТУ»

_____ Герасимик-Чернова Т.П.

Електронна копія друкованого видання передана для внесення в репозитарій коледжу Бібліотекар _____ М.М. Демих

Затверджено методичною радою ВСП «Любешівський ТФК Луцького НТУ»
протокол № _____ від «_____» _____ 2023 р.

Рекомендовано до видання на засіданні випускної циклової (методичної) комісії харчового виробництва, галузевого машинобудування, готельно-ресторанної справи та обліку і оподаткування

протокол № _____ від «_____» _____ 2023 р.

Голова циклової методичної комісії _____ Кравченко Т.Ф.

Укладач: _____ В.М. Шмаль, викладач

Рецензент: _____

Відповідальний за випуск: _____ Кузьмич Т.П., методист коледжу

Економіка підприємства [Текст]: методичні вказівки до виконання самостійної роботи для здобувачів освітньо-професійного ступеня фаховий молодший бакалавр 2 курсу, галузь знань 24 Сфера обслуговування спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа освітньо-професійної програми Готельно-ресторанна справа денної форми навчання / уклад. В.М. Шмаль. - Любешів: ВСП «Любешівський ТФК Луцького НТУ», 2023. – с.38

Методичне видання складене відповідно до діючої програми курсу «Економіка підприємства» з метою вивчення та засвоєння основних розділів дисципліни, містить тести та питання для самоконтролю, задачі для розв'язання та перелік рекомендованої літератури.

ЗМІСТ

Передмова	3
Тематичне планування самостійної роботи.....	4
Тести для самоконтролю.....	6
Питання для самоперевірки.....	12
Задачі для розв’язання.....	15
Рекомендована література.....	29
Алгоритми розрахунків показників.....	31

ПЕРЕДМОВА

Метою дисципліни “Економіка, організація та планування” є викладення ключових розділів економіки, організації та планування, визначення чинників ефективності виробництва у харчовій промисловості, набуття теоретичних та практичних знань з економічного управління.

Здобувач освіти повинен знати теорію і практику виробництва на рівні підприємства, формування і використання усіх видів ресурсів, організацію господарської діяльності, вміти творчо підходити до прийняття управлінських рішень, обґрунтовувати структуру та спрямованість діяльності підприємства, аналізувати й узагальнювати результати виробничо-господарської та комерційно-фінансової діяльності, знаходити ефективні методи господарювання.

Зміна ролі підприємства у розв’язанні основної економічної проблеми зумовили набір, логіку й послідовність викладення навчального матеріалу. Перш за все, це потребує розглянути загальноекономічні основи функціонування підприємства.

Через усі розділи теми проходить вирішення проблеми: що, скільки і для кого виробляти товари. Ефективність її реалізації зумовлюється станом економіки, оптимальним співвідношенням між витратами і результатами діяльності, відповідним товарній, ціновій політикам. У свою чергу, стан економіки підприємства залежить від ресурсного забезпечення. Сучасні умови потребують оптимального використання факторів виробництва, що сприятимуть підвищенню результатів господарсько-фінансової діяльності.

Активізація навчального процесу досягається через використання практичного матеріалу, метою якого є закріплення теоретичних знань. Змістом дидактичного наповнення є вправи, тести і ситуації, що підібрано із дотриманням правильної логічної послідовності, ескалації рівня складності завдань.

Головна задача даного курсу полягає в наданні здобувачем освіти теоретичних знань та практичних навичок, необхідних для роботи на підприємствах. В результаті освоєння курсу здобувач має:

- знати основні поняття, розуміти принципи економічної діяльності підприємств;
- застосовувати отриманні знання та навички в практичній діяльності;
- засвоїти методику виконання розрахунків економічних показників, володіти прийомами економічного аналізу.

Тематичне планування самостійної роботи

№ п/п	Назва теми	Час відведений на опрацювання (годин)
1.	ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ, МЕТОД І ЗАДАЧІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА	4
2.	ТЕМА 2. ПІДПРИЄМСТВО ЯК СУБ'ЄКТ ГОСПОДАРЮВАННЯ. УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.	4
3.	ТЕМА 3. ОСНОВИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.	4
4.	ТЕМА 4. КАПІТАЛ І ВИРОБНИЧІ ЗАСОБИ.	4
5.	ТЕМА 5. ОБОРОТНІ КОШТИ.	4
6.	ТЕМА 6. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧО- ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	4
7.	ТЕМА 7. ВИРОБНИЧИЙ ПРОЦЕС НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ, ЙОГО ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ СКЛАД ТА СТРУКТУРА Всього за I семестр	6 30
8.	ТЕМА 8. ПРИНЦИПИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧОГО ПРОЦЕСУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ	4
9.	ТЕМА 9. ЗМІСТ ТА МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСНОВНОГО ВИРОБНИЦТВА. ОРГАНІЗАЦІЯ ПОТОКОВОГО ВИРОБНИЦТВА	4
10.	ТЕМА 10. ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ВИРОБНИЦТВА ТА ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ	2
11.	ТЕМА 11. ОРГАНІЗАЦІЯ ДОПОМІЖНОГО ТА ОБСЛУГОВУЮЧОГО ВИРОБНИЦТВА	2
12.	ТЕМА 12. ОРГАНІЗАЦІЯ ПЛАНОВОЇ РОБОТИ НА ПІДПРИЄМСТВІ	2
13.	ТЕМА 13. ПЛАНУВАННЯ ЗБУТУ (ПРОДАЖУ) ПРОДУКЦІЇ ТА МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ	2
14.	ТЕМА 14. ПЛАНУВАННЯ ПОТУЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	2
15.	ТЕМА 15. ПЛАНУВАННЯ ВИРОБНИЦТВА І РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ	4
16.	ТЕМА 16. ПЛАНУВАННЯ МАТЕРІАЛЬНО – ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА	4
17.	ТЕМА 17. ПЛАН З ПЕРСОНАЛУ ТА ОПЛАТА ПРАЦІ	4
18.	ТЕМА 18. ПЛАНУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО ТЕХНІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	2
19.	ТЕМА 19. ПЛАНУВАННЯ ВИТРАТ	2
20.	ТЕМА 20. ПЛАНУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	2
21.	ТЕМА 21. ОПЕРАТИВНЕ ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ	2
22.	ТЕМА 22. БІЗНЕС ПЛАНУВАННЯ	4
	Всього за II семестр	42
	Разом	72

Тема Підприємство як суб'єкт господарювання

План заняття

1. Підприємство, його роль в економіці держави.
2. Сутнісна характеристика підприємства.
3. Основні напрями діяльності підприємств.
4. Види підприємств та їх об'єднань.
5. Організаційно-правові форми підприємств.

ЗМІСТ

Тема. Підприємство як суб'єкт господарювання

Підприємство, його цілі. Роль підприємства у системі національної економіки. Види підприємств. Малі підприємства. Значення малого бізнесу в економіці України. Основні напрями діяльності підприємств. Характеристика виробничих ресурсів: робоча сила, предмети праці, готова продукція, грошові кошти. Об'єднання підприємств: асоціації, корпорації, консорціуми, концерни. Організаційно-правові форми підприємств. Джерела формування майна підприємств.

ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ за I семестр

Оберіть єдину вірну відповідь для кожного тестового завдання.

1. Оберіть найбільш повне визначення предмету економіки:
 - а) економіка – це сукупність відносин між людьми, що відбуваються в процесі виробництва матеріальних благ;
 - б) економіка вивчає рух економічного життя – тенденції у розвитку цін, безробіття, виробництва;
 - в) економіка вивчає як суспільство використовує обмежені ресурси, необхідні для виробництва різних товарів з метою задоволення потреб всіх його членів;
 - г) економіка вивчає гроші, банківську систему, капітал.
2. Економічний потенціал України не включає:
 - а) чисельність населення;
 - б) основні фонди;
 - в) рівень кваліфікації персоналу;
 - г) чисельність трудових ресурсів;
3. Господарчий статутний суб'єкт, що має права юридичної особи та здійснює

виробничу, науково-дослідницьку і комерційну діяльність з метою отримання прибутку - це:

- а) підприємство;
- б) бізнесмен;
- в) підприємець;
- г) немає відповіді.

4. Саморегулююча ринкова система гарантує:

- а) відсутність дефіциту товару;
- б) неможливість надлишку товарів;
- в) можливість появи стійкого та довготривалого дефіциту товарів;
- г) дефіцити та надлишок маси товарів, які швидко зникають у результаті дії цінового механізму.

5. Головне завдання підприємства полягає у:

- а) задоволенні потреб ринку з метою одержання прибутку;
- б) ефективному використанні основних фондів і оборотних коштів;
- в) підвищенні продуктивності праці і ефективному використанні системи мотивації праці;
- г) підвищенні якості продукції, що випускається.

6. Основним документом, що регулює діяльність підприємств, є:

- а) Господарський кодекс України;
- б) посадові інструкції;
- в) ліцензія;
- г) колективний договір.

7. Холдинг – це специфічна організаційна форма об'єднання підприємницьких структур, яка:

- а) безпосередньо не веде виробничо-господарську діяльність;
- б) фінансові кошти спрямовує на придбання контрольного пакета акцій інших суб'єктів підприємництва;
- в) тимчасово об'єднує промисловий і банківський капітал для реалізації певної підприємницької ідеї;
- г) здійснює контроль за діяльністю підприємств.

8. Якими проблемами повинна займатися держава у ринковій економіці?

- а) розподіляти грошові доходи у суспільстві;
- б) надавати допомогу конкретному споживачу з обмеженими доходами, визначаючи способи їх раціонального використання;
- в) визначати, які саме і скільки потрібно виробити товарів з наявних ресурсів;
- г) визначати коло товарів та послуг, яких потребує суспільство, незалежно від смаків та переваг певної групи населення.

9. Основними перевагами планування в умовах ринку, порівняно з директивним плануванням є:
- а) самостійне здійснення всього комплексу планової роботи;
 - б) доведення зверху основних показників діяльності;
 - в) право самостійно визначати графік роботи;
 - г) залежність від перевірок податкової служби.
10. Який термін позначає спроможність та бажання людей платити за будь-що?
- а) потреба,
 - б) попит;
 - в) необхідність;
 - г) бажання.
11. Чистий капіталізм (ринкова економіка) - це система, якій властива:
- а) приватна власність на ресурси та використання механізму ринкових цін;
 - б) спільна власність на ресурси та колективне прийняття економічних рішень;
 - в) приватна власність на ресурси та колективне прийняття економічних рішень;
 - г) колективна власність на ресурси та індивідуальне прийняття економічних рішень.
12. Командна економіка - це система, що характеризується наступним:
- а) вільною конкуренцією;
 - б) захистом приватної власності;
 - в) свободою використання чистого прибутку;
 - г) підприємства є власністю держави та діють на основі директив.
13. Добровільне об'єднання підприємств на основі їх спільних інтересів, що не може втручатися у господарську діяльність підприємств-учасників - це:
- а) корпорація;
 - б) асоціація;
 - в) концерн;
 - г) мале підприємство.
14. Договірне об'єднання, що створюється на основі сполучення виробничих, наукових, комерційних інтересів з делегуванням окремих повноважень - це:
- а) корпорація;
 - б) концерн;
 - в) асоціація;
 - г) мале підприємство.
15. Модель ринкової економіки, яка характеризується використанням правових і опосередкованих методів регулювання з метою створення "правил гри" і сприятливих умов для створення бізнесу - це :
- а) американська модель;
 - б) шведська модель;

- в) японська модель;
- г) французька модель .

16. Статутне об'єднання підприємств на основі їх фінансової залежності від одного або групи учасників об'єднання, з централізацією функцій науково-технічного і виробничого розвитку, інвестиційної, фінансової, зовнішньоекономічної та іншої діяльності:
- а) концерн;
 - б) командитне товариство;
 - в) акціонерне товариство;
 - г) повне товариство.
17. Тимчасове статутне об'єднання підприємств для досягнення його учасниками спільної господарської мети (реалізації цільових програм, науково-технічних, будівельних проектів) – це:
- а) повне товариство;
 - б) командитне товариство;
 - в) акціонерне товариство;
 - г) консорціум.
18. Стан товарного ринку, коли задоволення попиту є більш ефективним за умови відсутності конкуренції через технологічні переваги, а товари не можна замінити у споживанні іншими, є :
- а) концерн;
 - б) природна монополія;
 - в) повне товариство;
 - г) олігополія.
19. Джерелом формування майна підприємства не є:
- а) кредити банків та інших кредиторів;
 - б) доходи від реалізації продукції;
 - в) грошові та матеріальні внески засновників;
 - г) фонд соціального страхування.
20. Підприємство, що створюється органом державної влади на базі відокремленої частини державної власності - це:
- а) державне підприємство;
 - б) приватне підприємство;
 - в) холдинг;
 - г) акціонерне товариство.
21. Політика, спрямована на забезпечення податкового навантаження на суб'єктів господарювання, стимулювання економічної діяльності суб'єктів, дотримання принципу соціальної справедливості та конституційних гарантій прав громадян при оподаткуванні їх доходів – це:
- а) бюджетна політика;

- б) податкова політика;
- в) соціальна політика;
- г) екологічна політика.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. У чому сутність основної економічної проблеми?
2. Наведіть головні риси ринкової та командної економіки.
3. Чи співпадають цілі підприємства та суспільства в цілому?
4. Яку роль відіграють підприємства в національній економіці?
5. Малий бізнес, його характерні ознаки.
6. Назвіть виробничі ресурси підприємства.
7. Які спільні інтереси підприємств покладено в основу об'єднань?
8. Назвіть організаційно-правові форми підприємств.
9. Джерела формування майна підприємств.
10. Назвіть основні напрями діяльності підприємств.

ПРИКЛАД ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ

1. Кожному терміну надайте вірне визначення.

1. Підприємство -...
2. Асоціація - ...
3.

2. Дайте розгорнуту відповідь на питання.

1. У чому сутність головної економічної проблеми ?
2. Які існують організаційно-правові форми підприємств в Україні?
3.

3. Задача.

1. Визначити роздрібну ціну 1 кг карамелі: повна собівартість – 20,65 грн. рентабельність виробництва - 45% до собівартості; ставка ПДВ - відповідно до чинного законодавства; торгова націнка роздрібною мережі - 40%.

4. Тестування.

ТЕСТИ ДЛЯ

САМОКОНТРОЛЮ за II семестр

Оберіть єдину вірну відповідь для кожного тестового завдання.

1. Якщо номінальна відсоткова ставка за кредитами складає 25 %, а темп інфляції визначено у розмірі 10 % на рік, то реальна кредитна ставка складає:
 - а) 2,5 %;
 - б) 15 %;
 - в) 35 %;
 - г) 17,5 %.
2. Держава впливає на діяльність підприємства через встановлення:
 - а) обсягу прибутків;
 - б) ставки податку на прибуток;
 - в) обсягу виробництва та реалізації;
 - г) регламентації використання чистого прибутку.
3. Основним фінансовим планом України є:
 - а) касовий план;
 - б) державний бюджет;
 - в) баланс доходів та витрат НБУ;
 - г) баланс доходів і витрат населення.
4. Податок на додану вартість належить до:
 - а) прогресивних податків;
 - б) непрямих (потоварних) податків;
 - в) податків на майно;
 - г) податків на доход корпорацій.
5. Фінансові ресурси підприємства — це:
 - а) преміальні виплати працівникам за високі результати роботи;
 - б) кошти, призначені для придбання цінних паперів інших суб'єктів господарювання;
 - в) поточні витрати, витрати на розширене відтворення і виконання фінансових зобов'язань;
 - г) грошові кошти на розрахунковому рахунку підприємства.
6. До джерел внутрішнього фінансування підприємства відноситься:
 - а) дотація;
 - б) прибуток;
 - в) кредит;
 - г) заробітна плата персоналу.
7. Кошти, що мобілізуються підприємством на фінансовому ринку - це:

- а) доходи від продажу акцій підприємства;
- б) перераховані до Пенсійного фонду грошові кошти;
- в) амортизаційний фонд;
- г) прибуток.

8. Оренда як форма довгострокового фінансування - це:

- а) безоплатна передача іншим суб'єктам матеріальних цінностей для їх використання в господарській діяльності;
- б) засноване на угодах строкове і відшкодоване володіння та користування майном;
- в) продаж майна в кредит;
- г) відшкодування вартості основних засобів, придбаних у інших суб'єктів господарювання, частинами.

9. Лізинг - це:

- а) оплата боргів підприємства частиною власного майна;
- б) дольова участь підприємства у придбанні об'єктів нерухомості;
- в) використання майна підприємства під заставу;
- г) особливий вид оренди рухомого і нерухомого майна у кредитора, який придбав його з метою надання в оренду.

10. Прийняття широкомасштабних, довгострокових рішень або генерація загального підходу у сфері економічного управління – це:

- а) бюджетування;
- б) розробка економічної стратегії підприємства;
- в) удосконалення організаційної структури економічної служби;
- г) забезпечення оптимальності планування.

11. Під плануванням діяльності підприємства розуміють:

- а) порівняння основних показників його розвитку у звітному і базовому періодах;
- б) розрахунок планового прибутку;
- в) процес визначення цілей підприємства, а також засобів і шляхів їх досягнення;
- г) аналіз перспектив розвитку підприємства у порівнянні з іншими підприємствами галузі.

12. Стратегія підприємства - це:

- а) бачення майбутнього стану підприємства;
- б) генеральна комплексна програма дій, яка визначає для підприємства його головні цілі, пріоритетні проблеми та розподіл ресурсів для їх досягнення і вирішення;
- в) плани підприємства щодо охоплення певної частки ринку;
- г) порівняння обсягів виробництва продукції підприємства у розрізі років.

13. Бізнес-план підприємства - це:

- а) план виробництва й реалізації продукції на наступний рік;
- б) план, спрямований на обмежене використання ресурсів;

- в) плановий документ підприємства, що концентрується на окремих напрямках його діяльності, що спрямовані на одержання прибутку;
- г) план сплати податків.

14. Метою розробки бізнес-плану не може бути:

- а) виробництво нової продукції;
- б) перемога над конкурентами;
- в) залучення іноземних інвесторів;
- г) звітування в галузеві органи управління.

15. Бізнес-план розробляється на період:

- а) 10-5 років;
- б) 1-3 роки;
- в) строки жорстко не визначаються;
- г) 3-5 років.

16. Фірма планує скористатися банківською позикою для нового проекту. Річна відсоткова ставка складає 18 %. Планова норма прибутку становить 60 %. За цих умов фірма:

- а) не буде реалізовувати новий проект;
- б) буде реалізовувати новий проект;
- в) не може прийняти рішення через брак інформації;
- г) незважаючи на збиток, розпочне проект.

17. До функцій держави у ринковій економіці не відноситься:

- а) створення правової бази;
- б) забезпечення правопорядку та національної безпеки;
- в) забезпечення соціального захисту;
- г) захист монополізму.

18. Цілеспрямоване управління банківським відсотком, грошовою масою, кредитними ресурсами - це :

- а) фінансово-кредитна політика;
- б) податкова політика;
- в) науково-технічна політика;
- г) фіскальна політика.

19. Політика, спрямована на вибір пріоритетних сфер науки і техніки, їх державна підтримка – це :

- а) науково-технічна політика;
- б) амортизаційна політика;
- в) фінансово-кредитна політика;
- г) фіскальна політика.

20. Науково обгрунтоване передбачення динаміки економічних і соціальних процесів, що має ймовірний характер і не має директивної сили - це :

- а) державне регулювання економіки;
- б) прогнозування;

- в) планування;
- г) нормування.

21. Процес формування цілей, визначення пріоритетів, засобів і методів їх досягнення, що завершує прогнозування, в процесі якого приймається рішення, це -....:

- а) прогнозування;
- б) планування;
- в) державне регулювання економіки;
- г) бюджетування.

22. Інструментом директивного планування є:

- а) державний контракт;
- б) трудовий контракт;
- в) закон;
- г) прогноз.

23. Економічні відносини, пов'язані з формуванням і використанням централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів для виконання державних задач - це:

- а) податки;
- б) фінанси;
- в) проценти;
- г) кредити.

24. До основних грошових доходів держави не належить:

- а) заробітна плата;
- б) доходи від власності;
- в) доходи підприємців;
- г) дивіденди.

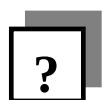
25. Економічні відносини, пов'язані з процесом розподілу і використання грошових доходів і нагромаджень за принципами платності, повернення, терміновості, забезпеченості та цільового характеру - це....:

- а) кредит;
- б) експорт;
- в) дефіцит;
- г) доход.

26. Умовою кредитного договору не може бути:

- а) принцип забезпеченості;
- б) принцип повернення;
- в) цільовий характер;
- г) безоплатність.

27. Податок на прибуток підприємств в Україні є ставкою:
- а) твердою;
 - б) пропорційною;
 - в) прогресивною;
 - г) регресивною.
28. Система прийомів і методів вивчення торговельно-виробничої і комерційної діяльності підприємства - це:
- а) економічний аналіз;
 - б) планування;
 - в) прогнозування;
 - г) оподаткування.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Які чинники зумовлюють необхідність регулювання економіки?
2. У чому різниця між плануванням та прогнозуванням?
3. Дайте визначення прогнозів.
4. У чому призначення фінансів?
5. Основний зміст фінансових відносин.
6. Назвіть основні статті доходів та витрат Державного бюджету України.
7. У чому полягає сутність контрольної функції фінансів?
8. У чому міститься особливість розподільчої функції фінансів?
9. Основні умови кредитних угод.
10. Джерела формування кредитних ресурсів.
11. Назвіть основні елементи податкової системи.
12. Назвіть основні принципи планування.
13. Які методи використовуються при плануванні?
14. У чому полягає призначення бізнес-планування?
15. Назвіть основні розділи бізнес-плану.
16. За якими ознаками можна класифікувати плани підприємств?
17. Роль економічного аналізу на підприємстві.

ПРИКЛАД ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ

1. Кожному терміну надайте вірне визначення.

1. Фінанси -...
2. Економічний аналіз - ...
3.

2. Дайте розгорнуту відповідь на питання.

1. Які основні задачі ставляться при формуванні стратегії підприємства?
2. Які чинники зумовлюють необхідність державного регулювання економіки?
3.

3. Задача.

1. На початок року обсяг виробничої програми кулінарії „Какаду” заплановано на суму 2500 тис. грн. Чисельність виробничого персоналу за рік зросте на 5 %. Продуктивність праці на початок періоду становила 50 тис. грн./чол. Середньорічний приріст продуктивності праці заплановано на рівні 15 %. Визначити обсяг випуску продукції на кінець року.

4. Тестування.

РИНКОВИЙ МЕХАНІЗМ ТА РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Тема 5 Споживчий ринок товарів та послуг

План заняття

1. Потреби, попит, споживання, їх взаємозв'язок.
2. Ринок, його структура та основні елементи.
3. Класифікація ринків.

Тема 6 Ринкове ціноутворення

План заняття

1. Механізм ринкового ціноутворення.
2. Функції цін у ринковій економіці.
3. Система цін.
4. Роздрібні ціни: структура та види.

Тема 7 Ресурсне забезпечення підприємств

План заняття

1. Джерела товарних ресурсів.
2. Основні фонди підприємства, їх склад та структура.
3. Робоча сила як основний виробничий ресурс.

-
4. Державне та договірне регулювання оплати праці.
 5. Загальна характеристика фінансових ресурсів.

ЗМІСТ

Тема 5. Споживчий ринок товарів та послуг

Потреби як економічна категорія. Види потреб. Потреби та виробництво. Закон перевищення потреб. Потреби та споживання. Взаємозв'язок потреб, виробництва та споживання. Ринок, його структура. Елементи ринку: попит, пропозиція, ціна, кон'юнктура. Вплив ринку на суспільне виробництво. Ринок як регулятор виробництва. Ознаки класифікації ринків.

Тема 6. Ринкове ціноутворення

Цінова політика підприємства. Сутність закону пропозиції та закону попиту. Рівноважна ціна. Функції цін у ринковій економіці: облікова, стимулююча, розподільча, збалансування попиту та пропозиції, функція засобу розміщення виробництва. Стратегічні задачі ціноутворення. Система цін. Структура роздрібних цін. Ознаки класифікації цін.

Тема 7. Ресурсне забезпечення підприємства

Товарно-сировинне забезпечення підприємства. Джерела товарних ресурсів. Ринкові ресурси продовольчих товарів. Класифікація основних фондів. Сутність та значення фактору "робоча сила". Попит та пропозиція на ринку праці. Державна політика зайнятості населення. Державне та договірне регулювання оплати праці. Генеральні, галузеві та колективні угоди. Матеріально-технічна база й основні фонди підприємства. Загальна характеристика та види фінансових ресурсів підприємства. Напрями використання фінансових ресурсів. Інвестиції: валові, чисті, ефект мультиплікатору. Інвестиції й капітальні вкладення.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. *Надайте визначення товарних ресурсів підприємства.*
2. *Наведіть класифікацію основних фондів.*
3. *Охарактеризуйте взаємозв'язок потреб і виробництва.*
4. *Яка залежність існує між потребами та споживанням ?*
5. *У чому полягає сутність ринкового механізму ?*
6. *Види потреб.*
7. *Як ринковий механізм впливає на структуру та масштаб виробництва ?*
8. *Наведіть класифікацію ринків залежно від рівня конкуренції.*

9. Чим відрізняється товар “робоча сила” від інших товарів?
10. Чому державне регулювання оплати праці є необхідним?
11. Джерела фінансових ресурсів нових підприємств.
12. Чому ціна є ключовою категорією економіки?
13. У чому полягає сутність цінової політики?
14. Механізм дії стимулюючої функції ціни.
15. Наведіть структуру роздрібною ціни.
16. Які принципи покладено в основу класифікації цін?

ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

Оберіть єдину вірну відповідь для кожного тестового завдання.

1. Індекс цін використовується для того, щоб:
 - а) оцінити різницю між структурою виробництва у поточному у попередньому році;
 - б) оцінити різницю в ринковій вартості “споживчого кошика” різних періодів;
 - в) оцінити різницю між рівнем цін у різних країнах;
 - г) оцінити різницю між рівнем оптових та роздрібних цін.
2. У цінового механізму є одна безумовна перевага, що виражається:
 - а) у наданні особистої свободи агентам ринку;
 - б) у зрівняльному розподілі доходів;
 - в) у стабільному розвитку економіки;
 - г) в ефективному розподілі доходу.
3. Зміни в рівні реальної заробітної плати можна визначити при зіставленні зміни рівня номінальної заробітної плати і зміни:
 - а) рівня цін на товари (послуги);
 - б) норми прибутку;
 - в) ставки оподаткування;
 - г) тривалості робочого дня.
4. Менш за все втрачають від високої інфляції ті, хто:
 - а) отримує фіксований номінальний дохід;
 - б) отримує номінальний дохід, що росте повільніше, ніж збільшується рівень цін;
 - в) має грошові заощадження;
 - г) стали боржниками, коли ціни були нижчими.
5. Яке поняття являє собою виробничий економічний ресурс:
 - а) амортизація;

- б) обладнання;
- в) відсоток за кредитами;
- г) прибуток.

6. Якщо гроші для укладання угод здійснюють у середньому 5 оборотів на рік, то кількість грошей, необхідних для обслуговування обміну, на які є попит:

- а) у 5 разів більше номінального обсягу ВВП (валового внутрішнього продукту);
- б) складає 20 % номінального ВВП;
- в) дорівнює співвідношенню 20:5;
- г) складає 5 % номінального ВВП.

7. Темп зміни товарообороту підприємства розраховується за формулою:

- а) $\frac{TO_{\text{звітний}}}{TO_{\text{минулий}}} \times 100\%$
- б) $\frac{TO_{\text{звітний}}}{100} \times TO_{\text{минулий}}$;
- в) $TO_{\text{звітний}} - TO_{\text{минулий}}$;
- г) $100\% - TO_{\text{минулий}}$.

8. До найважливіших показників діяльності підприємства не відноситься:

- а) загальний обсяг продажу;
- б) графік роботи підприємства;
- в) валовий прибуток;
- г) чистий прибуток.

9. В інформаційну базу економічного аналізу не входить:

- а) розмір капіталу;
- б) структура капіталу;
- в) зміна структури та розміру капіталу підприємства;
- г) організаційна структура підприємства.

10. Метод економічного аналізу, при якому зіставляються показники аналізованого періоду з аналогічними показниками минулого періоду - це:

- а) кореляція;
- б) порівняння;
- в) групування;
- г) метод середніх.

11. Своєчасність використання результатів економічного аналізу для оптимізації господарчої діяльності підприємства втілюється у такому принципі, як:

- а) конкретність;
- б) оперативність;
- в) системність;

г) об'єктивність.

12. Ідеальні (або потенційні) потреби людей в предметах споживання, незалежно від можливості їх задоволення, мають назву:

- а) абсолютні потреби;
- б) відносні потреби;
- в) суспільно-необхідні потреби;
- г) особисто-необхідні потреби.

13. Взаємозв'язок попиту, споживання і потреб має виглядати наступним чином:

- а) потреби = споживання > попит;
- б) потреби > споживання > попит ;
- в) потреби < попит < споживання;
- г) потреби = попит = споживання.

14. Система відносин між продавцями і покупцями у сфері обміну - це:

- а) ринок;
- б) попит;
- в) супермаркет;
- г) пропозиція.

15. Ринок, на якому діє багато продавців і покупців однорідних товарів; не один окремих покупець/продавець не може впливати на рівень цін:

- а) ринок чистої конкуренції;
- б) ринок монополістичної конкуренції;
- в) ринок олігополістичної конкуренції;
- г) чиста монополія.

16. Обсяг платоспроможного попиту у натуральній і вартісній формі - це:

- а) сегмент ринку;
- б) збалансованість попиту;
- в) місткість ринку;
- г) співвідношення попиту і пропозиції.

17. Ринок, на якому працює тільки один продавець певного товару:

- а) монополія;
- б) олігополія;
- в) чиста конкуренція;
- г) монополістична конкуренція.

18. До функцій цін не відноситься така:

- а) облікова;
- б) розподільча;
- в) стимулююча;

г) правова.

19. Стратегія встановлення цін зі знижками (надбавками) до середнього рівня цін для різних ринків і покупців є стратегією:

- а) пільгових цін;
- б) диференційованих цін;
- в) “доступних цін”;
- г) “зняття вершків”.

20. Стратегія встановлення завищеної ціни на новий товар є стратегією:

- а) еластичних цін;
- б) “зняття вершків”;
- в) диференційованих цін;
- г) пільгових цін.

21. Структура роздрібною ціни на промисловий товар має такий вид:

- а) собівартість+ прибуток+ПДВ+Торговельна націнка;
- б) собівартість-прибуток-ПДВ-Торговельна націнка;
- в) собівартість+ прибуток;
- г) собівартість+ПДВ+Торговельна націнка.

22. Ціни на окремі найменування хліба в Україні, на рівень яких впливає держава (обмежує рентабельність виробництва) є:

- а) регіональними;
- б) пільговими;
- в) регульованими;
- г) вільними.

23. Ціна, яка містить усі транспортні витрати до станції покупця має назву:

- а) франко-станція призначення;
- б) франко-станція відправлення;
- в) франко-склад постачальника;
- г) франко-вагон станції відправника.

24. Джерелом товарних ресурсів підприємства не є:

- а) промисловість;
- б) імпорт;
- в) митниця України;
- г) агропромисловий комплекс.

25. Основні фонди підприємства:

- а) сукупність засобів виробництва, які тривалий час зберігають натуральну форму і переносять свою вартість на готову продукцію частинами;
- б) сукупність предметів праці, які повністю споживаються у виробничому циклі;
- в) засоби виробництва, які не зберігають натуральну форму і переносять

- свою вартість на готову продукцію частинами;
г) витрати на заробітну плату, транспортні послуги, рекламу.

26. До обігових фондів підприємства відносяться:

- а) запаси сировини;
- б) насадження виноградників;
- в) програмне забезпечення;
- г) будівля.

27. До основних фондів підприємства слід віднести:

- а) земельні ділянки;
- б) грошові кошти в касі;
- в) напівфабрикати;
- г) готова продукція.

28. Грошові доходи і надходження, призначені для виконання фінансових зобов'язань підприємства, розширення виробництва, стимулювання робітників - це:

- а) трудові ресурси;
- б) фінансові ресурси;
- в) матеріали;
- г) фонд оплати праці.

29. Чисті інвестиції розраховуються як:

- а) валові інвестиції + амортизація;
- б) валові інвестиції - амортизація;
- в) амортизація $\times$ валові інвестиції;
- г) валові інвестиції $\div$ амортизація.

ПРИКЛАД ЗАВДАННЯ ДЛЯ МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

1. Кожному терміну надайте вірне визначення.

- 1. Амортизація - ...
- 2. Ціна - ...
- 3.

2. Надайте розгорнуту відповідь на питання.

- 1. Охарактеризуйте взаємозв'язок потреб і виробництва.
- 2. У чому полягає необхідність державного регулювання оплати праці?

3. Задача.

Розрахуйте середньорічну вартість основних фондів на підставі таких даних: Балансова вартість основних фондів на початок року (1 січня) складає 295 500 грн. Надійшло до експлуатації основних фондів з 1 квітня на суму 20 000 грн. Реалізовано основні фонди іншому підприємству 1 серпня на суму 8 000 грн.

4. Тестування.

ЗАДАЧІ ДЛЯ РОЗВ'ЯЗАННЯ

1. Заплановано такі щомісячні показники попиту та пропозиції на шоколадні батончики (таблиця 1). Накресліть графіки попиту та пропозиції батончиків, позначте зону дефіциту та зону надлишків, визначте рівноважну ціну.

Таблиця 1- Показники попиту та пропозиції на шоколадні батончики

Ціна, грн.	Пропозиція, шт.	Попит, шт.
12,0	10000	3000
11,0	9000	4000
10,5	8000	4500
9,5	6500	5000
9,0	6000	6000
8,5	5500	7300
8,0	5000	8800
7,0	4000	10200

2. Визначити роздрібну ціну 100 кг продукції за таких умов:

- повна собівартість – 350 грн.;
- рентабельність виробництва – 40 % до собівартості;
- ставка акцизного збору – EUR 0,4 на 1 кг готової продукції при поточному курсі НБУ;
- ставка ПДВ – відповідно до чинного законодавства;
- торговельна націнка роздрібного магазину – 30 %.

3. Визначити роздрібну ціну 1 кг печива за таких умов:

- повна собівартість – 15,0 грн.
- рентабельність виробництва – 30 % до собівартості;
- ставка ПДВ - відповідно до чинного законодавства;
- торговельна націнка роздрібної мережі – 50 %.

4. Собівартість виробництва торта (вагою 0,5 кг) дорівнює 16 грн. Оптово-відпускна ціна підприємства складає 25 грн. Роздрібна ціна - 40 грн. Розрахувати прибуток підприємства в сумі, рентабельність виробництва, суму та рівень торговельної націнки роздрібної мережі.

5. Визначити рентабельність виробництва та прибуток виробника від продажу одиниці ювелірного виробу, якщо його повна собівартість дорівнює 360 грн., відпускна ціна виробу з ПДВ складає 1200 грн., ставка акцизного збору - 20 %.

6. Собівартість виробництва сімейного морозива (вагою 1 кг.) – 15,0 грн. Оптова ціна підприємства 22,0 грн. Роздрібна ціна – 35,0 грн. Розрахувати прибуток підприємства в сумі, рентабельність виробництва, суму та рівень торговельної націнки роздрібною мережі.

7. За рік підприємством реалізовано 40 тис. кухонних машин. Виробнича собівартість одиниці продукції дорівнює 950 грн. Прибуток має становити 42% від повної собівартості продукції, ПДВ – відповідно до чинного законодавства. Визначити відпускну ціну підприємства-виробника кухонних машин та обсяг їх реалізації.

8. Визначити роздрібну ціну одиниці продукції, якщо: виробнича собівартість одиниці продукції складає 50 грн., планова рентабельність – 30 %, ПДВ – відповідно до чинного законодавства, націнка оптового підприємства (посередника) – 10 %, націнка підприємства роздрібною торгівлі – 40 %.

9. Калькуляція собівартості одиниці продукції підприємства представлена в таблиці 2. Рівень рентабельності заплановано на 38 %. Необхідно розрахувати оптово-відпускну ціну з ПДВ та суму ПДВ, що підлягає сплаті в бюджет.

Таблиця 2 – Дані для розрахунку собівартості

Статті калькуляції	Сума, грн.
1. Вартість основних і допоміжних матеріалів	93,6
2. Куповані напівфабрикати	17,35
3. Паливо та енергія на технологічні цілі	15,82
4. Заробітна плата основних виробничих робітників	20,95
5. Заробітна плата допоміжних робітників	10,3
6. Єдиний соціальний внесок	11,5
7. Загальновиробничі витрати	7,69
8. Адміністративні витрати	
8. Інші виробничі витрати	11,8
9. Усього виробнича собівартість	
10. Витрати на збут	25,3
11. Повна собівартість	

10. Підприємство витратило на куповані матеріальні ресурси у розрахунку на одиницю продукції 480 грн. Встановити відпускну ціну на продукцію з врахуванням ПДВ. Витрати на виробництво за економічними елементами на одиницю продукції складають:

матеріальні витрати400 грн. (без ПДВ);
 витрати на оплату праці 163 грн.;
 відрахування на соціальні заходи87 грн.;
 амортизація основних фондів 32 грн.;

інші витрати39 грн.;
 Всього повна собівартість ? грн.
 Рівень рентабельності25%.

11. Митна вартість партії підакцизних товарів у кількості 2000 одиниць дорівнює 5000 доларів США. Митні збори складають 0,2 % до митної вартості, ввізне мито становить 25 %. Ставка акцизного збору дорівнює 40 %. Валютний курс НБУ застосувати на поточну дату. Встановити ціну одиниці імпортного підакцизного товару.

12. Розрахувати вартість партії солодового пива (країна-виробник: Німеччина), якщо:

- обсяг партії - 10 тис. пляшок;
- митна вартість однієї пляшки (відповідно до митної декларації) - EUR 2,0;
- валютний курс – поточний курс НБУ;
- митний і комісійний збір дорівнює 340 грн. з партії;
- ставка ввізного мита - 25 %;
- ставка акцизного збору - 30 %.

13. Визначити плановий виробіток на кожному заводі та по групі заводів, що виготовляють однакову продукцію, а також ріст виробітку по групі заводів у плановому році, порівняно з базовим. Показники роботи підприємств наведено у таблиці 3.

Таблиця 3 – Показники роботи підприємств

Заводи	Обсяг виробництва у звітному році, тис. од.	Приріст обсягу виробництва у плановому році, %	Чисельність працюючого персоналу у звітному році, осіб.	Приріст чисельності працівників у плановому році, %
1	28370	5,6	622	7,3
2	56200	8,1	1102	-10,2
3	8950	2,6	236	6,2
4	12800	8,1	267	-7,8
5	31000	7,2	756	7,8
Разом:				

14. Визначте зміну обсягу продажу компанії “Pizza Hut”, якщо використання низькокалорійних фруктових домішок дозволяє знизити ціну на 5%, що за прогнозами фахівців у комплексі з активною рекламою підвищить попит на 7%. Середня базова ціна за одиницю дорівнює 10,5 \$, обсяг пропозиції складає у м. Москва близько 200 000 тис. одиниць продукції на рік.

15. Визначте зміну обсягу реалізації компанії “HiPP”, якщо використання нового упакування у дитячому харчуванні дозволяє знизити ціну на 6%, що, на

думку фахівців, має підвищити попит на 10%. Середня базова ціна за одиницю продукції - EUR 3, обсяг пропозиції – 50 000 тис. одиниць продукції на рік.

16. На початок періоду обсяг виробництва підприємства заплановано на суму 2850 млн. грн. Чисельність персоналу за 5 років зростає на 16 %. Продуктивність праці на початок періоду становила 6600 тис. грн./чол. Середньорічний приріст продуктивності праці заплановано на рівні 1,3%. Визначити обсяг випуску продукції на кінець періоду.

17. Обсяг виробничої програми підприємства у базовому періоді склав 368 тис. грн. і зростатиме в плановому періоді на 11%. Виріток на одного працюючого в базовому періоді становив 23,4 тис. грн. За рахунок оптимізації виробництва чисельність промислово-виробничого персоналу зменшиться в плановому періоді на 3 штатних одиниці. Визначити процент зміни продуктивності праці та чисельність робітників підприємства в плановому періоді.

18. За даними таблиці 4 проаналізуйте виконання плану цехом (за номенклатурою та асортиментом).

Таблиця 4 – Дані про виконання плану

	Трудомісткість одного виробу, хвилини	План		Звіт	
		Кількість од.	Відпрацьований час, години	Кількість шт.	Відпрацьований час, години
Виріб 1	20	?	2000	?	2200
Виріб 2	80	?	36000	?	40000
Виріб 3	25	?	1000	?	750
Виріб 4	30	?	3600	?	1800
Усього		?	42600	?	44750

19. Визначити показники рентабельності виробництва, рентабельності основних фондів, сукупних ресурсів, рентабельності господарчих ресурсів, продуктивність праці, середню заробітну плату робітника на місяць, фондівдачу, фондоємність, фондозброєність на підставі таких даних:

Обсяг виробництва3000 тис. грн.
Середньорічна вартість основних фондів... 1200 тис. грн.
Середньорічна вартість обігових коштів140 тис. грн.
Фонд оплати праці960 тис. грн.
Чистий прибуток.....600 тис. грн.
Чисельність персоналу.....35 осіб.

20. Розрахувати середньорічну вартість основних фондів підприємства за такими даними:

- вартість основних фондів на початок року склала 550 тис. грн.;
- 1 березня придбано марміт вартістю 4 тис. грн.;

- із 1 листопада виведено з експлуатації пароконвектомат (ліквідаційна вартість склала 1,5 тис. грн.).

21. Розрахувати середньорічну вартість основних фондів на підставі таких даних:

- первісна вартість основних фондів на початок року дорівнювала 1800 тис. грн.;
- надійшли до експлуатації 1 травня основні фонди (виробниче обладнання) на суму 140 тис. грн.;
- 1 квітня продано складське приміщення на суму 500 тис. грн.;
- 1 серпня передано дочірньому підприємству овочерізку електричну вартістю 15 тис. грн.

22. Визначити щорічну суму амортизаційних відрахувань протягом усього строку експлуатації посудомийної машини Deltamat TF 525 на підставі таких даних:

- відпускна ціна заводу-виробника склала 38 500 грн.
- транспортні витрати становлять 2 % від відпускної ціни;
- оплата роботи фахівця за монтаж машини дорівнює 1000 грн.

Слід застосувати метод прискореної амортизації, а також метод зменшеного залишку.

23. Розрахувати норму амортизації по нематеріальним активам, якщо: придбано комп'ютерну програму "Національні стандарти бухгалтерського обліку" за 15 000 грн., вартість навчання 2-х фахівців – 1000 грн. за кожного. Корисний строк використання програми слід встановити самостійно.

24. Підприємство може застосувати прискорену амортизацію основних фондів групи 3, зокрема нового льодогенератора. Визначте, яким саме методом краще скористатись при нарахуванні амортизації, якщо початкова вартість льодогенератора становить 10 560 грн., а нормативний строк експлуатації - 7 років.

25. Кондитер протягом місяця роботи виготовляє 360 кулінарних виробів, тривалість робочого дня – 7,5 годин, середня кількість відпрацьованих днів у місяці – 24. При здійсненні заходів по покращанню організації робочих місць трудомісткість виробів знизилась на 0,1 години. Скільки виробів він виготовить в нових умовах праці і на скільки відсотків підвищиться його продуктивність праці?

26. Розрахувати норму амортизації за нематеріальними активами, якщо:

- придбано нову технологію одержання молочно-білкового концентрату із пахти за 100 тис. грн.;
 - вартість курсу навчання та стажування 5-х фахівців – грн. 1000 за кожного.
- Корисний строк використання технології встановити самостійно.

27.Визначити чистий прибуток, показники рентабельності діяльності підприємства за даними таблиці 5.

Таблиця 5 – Показники діяльності підприємства

Показники	Сума, тис. грн.
Дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	960
ПДВ	?
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	?
Собівартість реалізованої продукції	410
Валовий прибуток (збиток)	?
Інші операційні доходи (збитки)	125
Адміністративні витрати	145,6
Витрати на збут	36,5
Інші операційні витрати	12,4
Фінансовий результат (прибуток/збиток) від операційної діяльності	?
Податок на прибуток)	?
Чистий прибуток (збиток)	?
Середньорічна вартість основних фондів	880
Середньорічна вартість оборотних коштів	80

28. Компанії запропоновано три інвестиційні проекти (табл. 6). За нормою прибутку слід визначите найбільш привабливий проект. Необхідно з'ясувати, при якому рівні кредитних ставок реалізація проектів буде вигідною (+) та невигідною (-) для підприємства.

Таблиця 6 – Показники інвестиційної привабливості проектів

Проект	Витрати, тис. грн.	Плановий прибуток, тис. грн.	Рентабельність проекту (%)	Кредитна ставка (%)			
				5 %	7 %	9%	11 %
А	1500	97,5					
Б	1200	108					
В	1000	180					

РЕКОМЕНДОВАНА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА ЛІТЕРАТУРА

1. Господарський кодекс України // Верховна Рада України. - Київ: "Велес". 2008. -168 с.
2. Податковий кодекс України / Станом на 1.01.2011 року // Верховна Рада України. - Офіц. вид. - К.: Парламентське вид-во, 2010. - 504 с.
3. Цивільний кодекс України: Офіційне видання // Міністерство юстиції України. - Київ: ЮРИНКОМ ІНТЕР.-2004.-464с.
4. Аветисова А.О.Економіка підприємства: навч. посіб. / А. О. Аветисова, Н.С. Палій, Ю.Ю. Юрченко; Донецький нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М.Туган-Барановського, - Донецьк: ДонНУЕТ, 2011. – 208 с.
5. Власова Н.О. Фінанси підприємств: навч. посібник / Н. О. Власова, О. А. Круглова. - К.: Центр учбової літератури, 2007.-271 с.
6. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудові відносини: підручник / О.А. Грішнова ; 3-тє вид., випр. і доп. — К.: Т-во "Знання", КОО, 2007. - 559 с.
7. Данилюк М. О. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2004. - 204с.
8. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу: навч. посіб. — Донецьк: ДонДУЕТ, 2006. – 224 с.
9. Економіка та організація виробництва: підручник / За ред. В.Г. Герасимчука, А.Е. Розенплентера. — К.: Знання, 2007. — 678 с.
10. Економіка та організація діяльності об'єднань підприємств: Навчальний посібник. - К.: ВД "Професіонал", 2005. – 272 с.
11. Економічний ризик та методи його вимірювання: навчальний посібник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2003.- 188с.
12. Завіновська Г.Т. Економіка праці: навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2003. -356с.
13. Загорна Т.О. Економічна діагностика: Навчальний посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 400 с.

14. Зінь Е.А. Планування діяльності підприємства: Навч. посібник. К.: ВД “Професіонал”, 2004. – 320 с.
15. Зятковський І.В. Фінанси підприємств: Навч. посібник.-К.:Кондор,2003.– 364с.
16. Корецький М.Х. Стратегічне управління: навч. посібник / М.Х. Корецький, А.О. Дегтяр, О.І. Дацій. - К: Центр учбової літератури, 2007. - 240 с.
17. Крайник О. П. Економіка підприємства. - Л., 2003. - 208 с.
18. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка. - К.: Центр навчальної літератури, 2005. - 352 с.
19. Крушельницька О.В. Управління персоналом. - К.:Кондор, 2003. – 296 с.
20. Кудряшов В.П. Фінанси: Навчальний посібник. - Херсон: Олді плюс, 2002.- 250 с.
21. Манів З.О. Економіка підприємства: навч. посіб. /Манів З.О., Луцький І.М - 2-ге вид., стер. — К.: Знання, 2006. — 580 с.
22. Примак Т.О. Економіка підприємства: навч. посіб. - 4-те вид., стер. - К.: Вікар, 2006. - 219 с.
23. П'ятницька Г. Т. Менеджмент громадського харчування: підруч. для вузів/ Г.Т. П'ятницька, Н.О. П'ятницька; КДТЕУ.-К., 2001.
24. Романеско О.Р. Фінанси: Підручник. - Київ, ЦНА, 2004. – 360 с.
25. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб.- 3-тє вид., випр. і доп. - К.: Знання, 2007. - 668 с.
26. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств/ К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 460 с.
27. Теорія економічного аналізу : навч. посіб. / Є. К. Бабець, М. І. Горлов, С. О. Жуков, В. П. Стасюк.— К.: Професіонал, 2007.— 384 с.

28. Філімоненков А.О. Фінанси підприємств : Підручник. - К.: Ельга, 2002.—360 с.
29. Філіна Г.І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навчальний посібник. - К: Центр учбової літератури, 2007. - 320 с.
30. Цигилик І. І.Економічний аналіз господарської діяльності підприємства: - К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 123 с.
31. Шаповал В.М. Економіка підприємства. - К.:Центр навчальної літератури, 2003. – 288 с.
32. Шкварчук Л.О. Ціни і ціноутворення: навч. посіб. К.:Кондор, 2004. – 214 с.
33. Шлійк А. В. Економіка підприємництва на ринку товарів і послуг: навч. пос.- К.: Центр учбової літератури, 2008. - 376 с.

Intenet-ресурси

<http://www.liga.kiev.ua>

<http://www.rada.gov.ua>

<http://www.kmu.gov.ua>

<http://www.me.gov.ua>

<http://www.business.ua>

<http://www.bank.gov.ua>

<http://www.expert.ua>

<http://korrespondent.net>

<http://focus.in.ua>

<http://www.zn.ua>

<http://www.restcon.ru>

Додаток А
АЛГОРИТМИ РОЗРАХУНКІВ ПОКАЗНИКІВ
(для розв'язання задач)

1. Розрахунок середньорічної вартості основних фондів (1.1):

$$\overline{\text{ОФ}} = \frac{\text{ОФ}_{\text{П}} + \text{ОФ}_{\text{К}}}{2}, \quad (1.1)$$

де $\overline{\text{ОФ}}$ – середньорічна вартість основних фондів підприємства;
 $\text{ОФ}_{\text{П}}$ – вартість основних фондів на початок періоду (року);
 $\text{ОФ}_{\text{К}}$ – вартість основних фондів на кінець періоду (року).

2. *Довідково.* Розрахунок вартості основних фондів на кінець періоду. Застосовується, якщо за рік (інший період) відбувся рух основних фондів (1.2):

$$\text{ОФ}_{\text{К}} = \text{ОФ}_{\text{П}} + \frac{\text{ОФ}_{\text{В}} \times M_{\text{В}}}{12} - \frac{\text{ОФ}_{\text{Л}} \times (12 - M_{\text{Л}})}{12}, \quad (1.2)$$

де $\text{ОФ}_{\text{В}}$ – вартість основних фондів, що введено до експлуатації протягом періоду;
 $\text{ОФ}_{\text{Л}}$ – вартість основних фондів, що виведено до експлуатації (ліквідовано) протягом періоду;
 $M_{\text{В}}$ – число місяців функціонування введених основних фондів;
 $M_{\text{Л}}$ – число місяців, на які ліквідовано основні фонди.

3. Розрахунок середньорічної вартості обігових коштів (1.3):

$$\overline{\text{ОК}} = \frac{\text{ОК}_{\text{П}} + \text{ОК}_{\text{К}}}{2}, \quad (1.3)$$

де $\overline{\text{ОК}}$ – середньорічна вартість обігових коштів підприємства;
 $\text{ОК}_{\text{П}}$ – вартість обігових коштів на початок періоду (року);
 $\text{ОК}_{\text{К}}$ – вартість обігових коштів на кінець періоду (року).

4. Фондовіддача (1.4):

$$\Phi_{\text{В}} = \frac{\text{ТО}}{\overline{\text{ОФ}}}, \quad (1.4)$$

де $\overline{\text{ОФ}}$ – середньорічна вартість основних фондів підприємства;
 ТО – товарооборот (обсяг виробництва).

5. Фондоємність (1.5):

$$\Phi_{\epsilon} = \frac{\overline{ОФ}}{ТО}, \quad (1.5)$$

де Φ_{ϵ} – фондоємність.

6. Фондоозброєність (1.6):

$$\Phi_{\text{озб}} = \frac{ОФ}{Ч}, \quad (1.6)$$

де $\Phi_{\text{озб}}$ – фондоозброєність;
 $Ч$ – чисельність робітників підприємства.

7. Рентабельність виробництва (1.7):

$$R_B = \frac{ЧП}{ТО} \times 100\%, \quad (1.7)$$

де R_B – рентабельність виробництва;
 $ЧП$ – чистий прибуток.

8. Рентабельність використання основних фондів (1.8):

$$R_B = \frac{ЧП}{ТО} \times 100\%, \quad (1.8)$$

де $R_{ОФ}$ – рентабельність використання основних фондів.

9. Рентабельність використання сукупних ресурсів (1.9):

$$R_{CP} = \frac{ЧП}{\overline{ОФ} + ОК + ФОП} \times 100\%, \quad (1.9)$$

де R_{CP} – рентабельність використання сукупних ресурсів;
 $\overline{ОФ}$ – середньорічна вартість основних фондів підприємства;
 $ОК$ – середньорічна вартість обігових коштів підприємства;
 $ФОП$ – фонд оплати праці.

10. Рентабельність використання господарчих ресурсів (1.10):

$$R_{GP} = \frac{ЧП}{\overline{ОФ} + ОК} \times 100\%, \quad (1.10)$$

де $R_{ГР}$ – рентабельність використання господарчих ресурсів.

11.Продуктивність праці (виробітка) (1.11):

$$B = \frac{ТО}{Ч}, \quad (1.11)$$

де B – продуктивність праці.

12.Середня заробітна плата робітника підприємства на рік (1.12):

$$\bar{З} = \frac{ФОП}{Ч}, \quad (1.12)$$

де $\bar{З}$ – середня заробітна плата робітника підприємства на рік.

13.Оборотність обігових коштів (1.13 - 1.14):

$$\text{у разях - } O_{OK} = \frac{ТО}{\overline{OK}}, \quad (1.13)$$

$$\text{у днях - } O_{OK} = \frac{Д \times OK}{ТО}, \quad (1.14)$$

де $Д$ – кількість днів у періоді (для розрахунків прийнято, що у році – **365** днів, у кварталі – **90** днів, у місяці – **30** днів);

O_{OK} - оборотність обігових коштів.

14.Темп зміни (росту або зниження) показника (наприклад, товарообороту) (1.15):

$$Тз = \frac{ТО_1}{ТО_0} \cdot 100\%, \quad (1.15)$$

де $Тз$ – темп зміни (росту або зниження);

$ТО_1$ – товарооборот звітного (або поточного) року;

$ТО_0$ – товарооборот минулого (або базового) року.

15.Абсолютне відхилення показника (наприклад, товарообороту) (1.16):

$$\Delta ТО = ТО_1 - ТО_0. \quad (1.16)$$

16.Загальна схема ціноутворення (1.17):

$$\text{ОВЦ} = \text{Сб} + \text{П} + \text{Аз} + \text{ПДВ}, \quad (1.17)$$

де ОВЦ – оптово–відпускна ціна виробника;
 Сб – собівартість;
 П – прибуток;
 Аз – акцизний збір;
 ПДВ – сума податку на додану вартість.

17. Структура роздрібно́ї ціни (1.18):

$$\text{РЦ} = \text{ОВЦ} + \text{ТН} \Rightarrow \text{РЦ} = \text{Сб} + \text{П} + \text{Аз} + \text{ПДВ} + \text{ТН}, \quad (1.18)$$

де РЦ – роздрі́бна ціна;
 ТН – сума торговельно́ї наці́нки роздрі́бного підприємства.

18. Рентабельність капітальних вкладень (1.19):

$$R_{\text{КВ}} = \frac{\text{П}}{\text{КВ}} \times 100 \%, \quad (1.19)$$

де $R_{\text{КВ}}$ - рентабельність капітальних вкладень;
 КВ – капітальні вкладення.

19. Строк окупності (1.20):

$$C = \frac{\text{КВ}}{\text{П}} \times 100 \%, \quad (1.20)$$

де С - строк окупності.

20. Фонд оплати праці (1.21):

$$\text{ФОП} = \text{Ч} \times \bar{З}, \quad (1.21)$$

де ФОП – фонд оплати праці;
 Ч – чисельність робітників;
 $\bar{З}$ – середня заробітна плата.

21. Рівень фонду оплати праці (1.22):

$$P_{\text{ФОП}} = \frac{\text{ФОП}}{\text{ТО}} \times 100 \%, \quad (1.22)$$

де $P_{\text{ФОП}}$ – рівень фонду оплати праці.

22. Абсолютна зміна фонду оплати праці (економія або перевитрата) - формула (1.23):

$$A_{\text{зміна}} = \text{ФОП}_1 - \text{ФОП}_0, \quad (1.23)$$

де $A_{\text{зміна}}$ – абсолютна зміна фонду оплати праці;
 ФОП_1 – фонд оплати праці звітного періоду;
 ФОП_0 – фонд оплати праці минулого періоду;
 позитивне значення ($A_{\text{зміна}}$) – перевитрата;
 від’ємне значення – економія.

23. Відносна зміна фонду оплати праці (економія або перевитрата) - формула (1.24):

$$B_{\text{зміна}} = \frac{\left(\frac{P_{\text{фоп } 1} - P_{\text{фоп } 0}}{100} \right) \times \text{ТО}_1}{100}, \quad (1.24)$$

де $B_{\text{зміна}}$ – відносна зміна фонду оплати праці;
 $P_{\text{фоп } 1}$ – рівень фонду оплати праці звітного періоду;
 $P_{\text{фоп } 0}$ – рівень фонду оплати праці минулого періоду;
 ТО_1 – товарооборот звітного періоду.

24. Рівень витрат підприємства (1.25):

$$P_B = \frac{B}{\text{ТО}} \times 100 \%, \quad (1.25)$$

де P_B – рівень витрат;
 B – сума витрат.

25. Абсолютна зміна витрат (економія або перевитрата) - формула (1.26):

$$A_{\text{зміна}} = B_1 - B_0, \quad (1.26)$$

де $A_{\text{зміна}}$ – абсолютна зміна витрат підприємства;
 B_1 – сума витрат звітного періоду;
 B_0 – сума витрат минулого періоду.
 Позитивне значення ($A_{\text{зміна}}$) – перевитрата;
 від’ємне значення – економія.

26. Відносна зміна витрат (економія або перевитрата) - формула (1.27):

$$\text{Відносна зміна } B = \frac{(P_{B1} - P_{B0}) \times \text{ТО}_1}{100}, \quad (1.27)$$

де відносна зміна B – відносна зміна витрат підприємства;
 P_{B1} – рівень витрат звітного періоду;

P_{B0} – рівень витрат минулого періоду;
 TO_1 – товарооборот звітного періоду.

27. Індекс витрат (1.28):

$$I_B = \frac{P_{B1}}{P_{B0}}, \quad (1.28)$$

де I_B - індекс витрат.

28. Коефіцієнт автономії (або незалежності, або фінансової стійкості, або концентрації власного капіталу) - формула (1.29):

$$K_{авт} = \frac{ВК}{К}, \quad (1.29)$$

де $K_{авт}$ - коефіцієнт автономії,

$ВК$ – власний капітал,

$К$ – загальний обсяг капіталу (вартість майна підприємства).

29. Коефіцієнт загальної ліквідності ($K_{зл}$) - формула (1.30):

$$K_{зл} = \frac{ОК}{ДЗ + ПЗ}, \quad (1.30)$$

де $ОК$ – обігові кошти підприємства;

$ДЗ$ – довгострокові зобов'язання;

$ПЗ$ – поточні зобов'язання.

30. Коефіцієнт проміжної ліквідності ($K_{пл}$) - формула (1.31):

$$K_{пл} = \frac{СЛА + АЛА}{ПЗ}, \quad (1.31)$$

де $СЛА$ – середньоліквідні активи;

$АЛА$ – абсолютно ліквідні активи;

$ПЗ$ – поточні зобов'язання.

31. Коефіцієнт абсолютної ліквідності ($K_{ал}$) - формула (1.32):

$$K_{ал} = \frac{АЛА}{ПЗ}. \quad (1.32)$$

Економіка підприємства [Текст]: методичні вказівки до виконання самостійної роботи для здобувачів освітньо-професійного ступеня фаховий молодший бакалавр 2 курсу, галузь знань 24 Сфера обслуговування спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа освітньо-професійної програми Готельно-ресторанна справа денної форми навчання / уклад. В.М. Шмаль. - Любешів: ВСП «Любешівський ТФК Луцького НТУ», 2023. – с.38

Комп'ютерний набір і верстка :	В.М. Шмаль
Редактор:	В.М. Шмаль

Підп. до друку _____ 2023 р. Формат А4.
Папір офіс. Гарн. Таймс. Умов. друк. арк. _____
Обл. вид. арк. _____ Тираж 15 прим.